

Universitatea “Dunărea de Jos” din Galați
Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie
Departamentul de Teologie
 Str. Domnească nr. 111, 800201, GALAȚI, ROMÂNIA
 Tel.: (+4) 0336 13 01 94; Fax: (+4) 0236 47 21 01
 E-mail: secretar.ift@ugal.ro, Webpage: www.fift.ugal.ro

FIȘA DISCIPLINEI:
ISTORIA ARTEI UNIVERSALE ȘI ROMÂNEȘTI (II)

1. Date despre program

1.1 Instituția de învățământ superior	UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” - GALAȚI
1.2 Facultatea	ISTORIE, FILOSOFIE ȘI TEOLOGIE
1.3 Departamentul	TEOLOGIE
1.4 Domeniul de studii	ARTE VIZUALE
1.5 Ciclul de studii	LICENȚĂ
1.6 Programul de studii/Calificarea	ARTĂ SACRĂ Ocupații conform COR: Artist plastic – 265102; Pictor – 265106; Restaurator tablouri – 265110; Art director – 216609; Evaluator bunuri culturale – 241267; Restaurator de opere de artă și monumente istorice (studii superioare) – 262104.

2. Date despre disciplină

2.1 Denumirea disciplinei	ISTORA ARTEI UNIVERSALE ȘI ROMÂNEȘTI						
2.2 Titularul activităților de curs							
2.3 Titularul activităților de seminar							
2.4 Anul de studiu	II	2.5 Semestrul	II	2.6 Tipul de evaluare	E	2.7 Regimul disciplinei	OB

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1 Număr de ore pe săptămână	2	din care: 3.2 curs	1	3.3 seminar/laborator	1
3.4 Total ore din planul de învățământ	24	din care: 3.5 curs	12	3.6 seminar/laborator	12
Distribuția fondului de timp					
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					60
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					15
Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					20
Tutoriat					10
Examinări					4
Alte activități (eparhiale: misionar-educăționale, științifice)					10
3.7 Total ore studiu individual	119				
3.9 Total ore pe semestru	143				
3.10 Numărul de credite	4				

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1 de curriculum	•
4.2 de competențe	• un nivel de comunicare adecvat și un limbaj teologic (de specialitate) minimal

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	<ul style="list-style-type: none">Sală de curs, dotată cu videoproiector și tablă. Filme documentare. Albume.
5.2. de desfășurare a seminarului/laboratorului	<ul style="list-style-type: none">Se țin seminarii în sălile din incinta Facultății de Istorie, Filozofie și Teologie și în laboratoarele Muzeului Istoriei, Culturii și Spiritualității Creștine de la Dunărea de Jos, al Arhiepiscopiei Dunării de Jos.

6. Competențele specifice acumulate

Competențe Profesionale	<ol style="list-style-type: none">Elaborează propuneri de proiecte artistice.Creează schițe.Adună materiale de referință pentru opera de artă.Analizează textele care urmează să fie ilustrate.Stabilește compoziția imaginii.Adaptează conceptul artistic la locație.Concepe elemente vizuale.Utilizează material artistic pentru desen.Creează opere de artă.Discută pe marginea operelor de artă.Oferă consiliere în materie de conservare.Evaluează proceduri de restaurare.
Competențe transversale	<ol style="list-style-type: none">Se exprimă într-un mod creativ.Este atent la detalii.Apreciază diversitatea expresiilor culturale și artistice.

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor specifice acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	<ul style="list-style-type: none">Cunoașterea (teoretic și vizual) a celor mai frumoase opere de artă universală (în general), creștină (în special) și bisericească românească (în particular) și conștientizarea valorii spiritual-patrimoniale a acestora, în contextul lumii decadente în care trăim.
7.2 Obiectivele specifice	<ul style="list-style-type: none">Fundamentarea istorică: studiul fenomenologiei artei umanității, diacronic și sincronFundamentarea doctrinară: arta creștină sacră - inspirată și fundamentată pe argumentul scripturistic și percepută ca tezaur patrimonial ortodox, cu deschidere spre universalitate și cu specific zonal;Contextualizarea: arta bisericească românească și arta profană, europeană și universală - puncte de convergență și elemente divergente.Simbolizarea: arta creștină, creatoare valori patrimoniale de referință, care sintetizează și reliefează dogmele credinței ortodoxe. Artă creștină (bisericească românească, în particular) - limbaj universal și peren.

8. Conținuturi

8. 1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Artă veche pe teritoriul României: culturi ancestrale (mileniul III î.d. – sec. III î. H.), artă dacică (sec. I î.H.-sec. I d.H.), artă	prelegerea, studiul izvoarelor.	Se stabilesc principiile de lucru și exigențele

romană (sec. I-III d.H.).		cursului. Se prezintă principalele enciclopedii, dicționare și alte surse bibliografice de bază, la temă. TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
2. Arta pe teritoriul României în primele trei veacuri creștine: basilicile și arta protocreștină	Prelegerea, Explicația, Exemplificare - albume de artă.	Lectura unor texte, la temă. TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
3. Arta românească medievală. Generalități (secolele X-XIV)	Prelegerea, Explicația, exemplificare – albume de artă.	Se prezintă principalele surse științifice și bibliografice, la temă. TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
4. Arta românească în Moldova secolelor XV-XVII. Stilul “ștefanian” și stilul “rareșian”. Epoca lui Vasile Lupu.	Prelegerea, Explicația, exemplificare – albume de artă.	Se prezintă principalele surse științifice și bibliografice, la temă. TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
5. Programul iconografic al mănăstirilor bucovinene: Voroneț, Moldovița, Humor, Arbore, Probota, Râșca, Sucevița.		
6. Arta românească în Muntenia secolelor XVI-XVII. Mănăstirea Curtea de Argeș. Epoca lui Matei Basarab.	Prelegerea, Explicația, exemplificare – albume de artă.	Se prezintă principalele surse științifice și bibliografice, la temă. TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
7. Stilul brâncovenesc în arta românească.	Prelegerea, Explicația, exemplificare – albume de artă.	Se prezintă principalele surse științifice și bibliografice, la temă. TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
8. Programul iconografic al mănăstirilor muntene: Cozia, Hurezi, Arnota, Govora. Lucrări ale Sfântului Pafnutie Zugravul (Pârveu Mutu)	Prelegerea, Explicația, exemplificare – albume de artă.	Se prezintă principalele surse științifice și bibliografice, la temă. Lectură patristică. TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
9. Arta românească în Ardeal (secolele XII-XVIII). Arta lemnului la români.	Prelegerea, Explicația, exemplificare – albume de artă.	Se prezintă principalele surse științifice și bibliografice, la temă. TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
10. Manuscrisul, miniaturistica și broderia în arta românească (sec. XV-XVII). Arta tiparului la români (secolele XVI-XIX).	Prelegerea, Explicația, exemplificare – albume de artă.	Se prezintă principalele surse științifice și bibliografice, la temă. TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
11. Orfevrărie și odoare liturgice (sec. XV-XIX)	Prelegerea, Explicația, exemplificare – albume de artă.	Se prezintă principalele surse științifice și bibliografice, la temă. TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
12. Monumente reprezentative de arhitectură laică și bisericească, în România sec. XIX-XX. Curente în pictura laică și bisericească (sec. XIX-XX): stiluri, reprezentanți, lucrări	Prelegerea, Explicația, exemplificare – albume de artă.	Se prezintă principalele surse științifice și bibliografice, la temă. TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
Bibliografie:		
I. Enciclopedii. Dicționare. Cios, Irina, „Dicționar de artă”, Editura Meridiane, București, 1995; Châtelet, Albert; Groslier, Bernardt Philippe, <i>Larousse. Istoria artei.</i> , Editura Univers enciclopedic, București, 2006;		

Drăguș, Vasile, *Arta gotică în România*, București, 1972;
Drăguș, Vasile, *Dicționar enciclopedic de artă medievală românească*, București, 1976;
Drăguș, Vasile, *Arta românească*, București, 1982;
Farthing, Stephen și colaboratorii, *Istoria artei de la pictura rupestră la arta urbană*, Editura Rao, București, 2011;
Florea, Vasile și Szekely, Gheorghe, *Mică enciclopedie de artă universală, de la origini, până la anul 1950*, Editura Ars Mundi, București – Chișinău, 2001;
Florea, Vasile, *Istoria artei românești*, Editura Litera Internațional, București-Chișinău, 2007;
Gombrich, Ernst H., *Istoria artei*, Editura Art, București, 2016;
Grünfeld, Iosif, „Dicționar de artă”, Editura Eurostampa, Timișoara, 2002;
Ionescu, Grigore, *Arhitectura pe teritoriul României, de-a lungul veacurilor*, București, 1981;
Lazarev, Viktor, *Istoria picturii bizantine* (3 vol.), Editura Meridiane, București, 1980;
Ștefănescu, I.D., *Evoluția picturii religioase în Bucovina și Moldova. De la origini, până în secolul al XIX-lea*, Editura Paul Geuthner, 1928;
Ștefănescu, I.D., *Iconografia artei bizantine și a picturii feudale românești*, Editura Meridiane, București, 1973;
Vătășianu, Virgil, *Istoria artei moderne*, vol. I („Epoca Medie”), Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967.

II. Manuale:

Braniște, pr. prof. dr. Ene, *Liturgica Generală (vol. I și II)*, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2002 ;
Braniște, pr. prof. dr. Ene, *Programul iconografic al bisericilor ortodoxe. Îndrumător pentru zugravii de biserici*, Editura Basilica, București, 2017 ;
Cireșeanu, dr. Badea, *Tezaurul liturgic*, vol. II, București, 1911;
Mitrofanovici, dr. Vasile, *Liturgica Bisericii Ortodoxe*, Editura Consiliului Eparhial Ortodox Român, Cernăuți, 1929.

III. Lucrări în volum, cu caracter general :

Bréhier, Louis, *Les basiliques chrétiennes*, Paris, 1907 ;
Dickins, Rosie și Griffith, Marie, *Introduce în artă*, Editura Enciclopedia Rao, București, 2004;
Diehl, Charles, *L'art chretienne primitif et l'art byzantin*, Paris – Bruxelles, 1936;
Ionescu, prof. univ. dr. arhit. Grigore, *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul secolelor*, Editura Academiei, București, 1982;
Mango, C, *L'architecture byzantin*, Paris, 1993;
Năsturel, Petre, *Le Mont Athos et les Roumains. Recherches sur leurs relations du milieu du XIV – ème siècle à 1654*, Institutum Studiorum Orientalium, Roma, 1986;
Runciman, Steven, *La civilization byzantine (330-1453)*, Payot - Paris, 1934;
Stăniloae, pr. prof. dr. Dumitru, *Spiritualitate și comuniune în Liturgia ortodoxă*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1986;
Teodorescu, acad. Răzvan, *Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești (secolele X-XIV)*, Editura Academiei Române, București, 1974.

IV. Lucrări fundamentale, în volum :

- Bratu, Bogdan, *Pictura exterioară a bisericilor Moldovei*, Editura Patmos, Cluj Napoca, 2010;
- Bulgakov, pr. Serghei, *Icoana și cinstirea Sfințelor Icoane*, Editura Anastasia, București, 2000;
- Bunge, ierom. Serafim, *Icoana Sfintei Treimi a Cuviosului Andrei Rubliov*, Editura Deisis, Sibiu, 1996;
- Colectiv, *Cinstirea Sfințelor Icoane în Ortodoxie. Retrospectivă istorică, momente cruciale de stabilire a teologiei icoanei și de criză majoră. 1220 de ani de la Sinodul al VII-lea Ecumenic*, Editura Trinitas, Iași, 2008;
- Cozea, diacon Dan, *Viețile Sfinților Iconari*, Editura "Cuvântul vieții" a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, București, 2018.
- Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Învățătura ortodoxă despre Sfintele Icoane*, Editura Basilica, București, 2017.
- Dumitrescu, Sorin, *Chivotele lui Petru Rareș și modelul lor ceresc. O investigație artistică a bisericilor-chivot din nordul Moldovei, întreprinsă de Sorin Dumitrescu*, Editura Anastasia, București, 2001;
- Dumitrescu, Sorin, *Noi și icoana. 31 + 1 iconologii pentru învățarea icoanei*, Editura Fundației Anastasia, București, 2010;
- Evdokimov, Paul, *Arta icoanei, o teologie a frumuseții*, Editura Meridiane, București, 1992;
- Grabar, André, *La peinture byzantine*, Geneva, 1953;
- Grabar, André, *Le premier art chrétien (200-395)*, Paris, 1966;
- Grabar, André, *Iconoclasmul bizantin: dosarul arheologic*, București, 1991;
- Greco, Vasile, *Cărți de pictură bisericească bizantină*, Cernăuți, 1936;
- Ienculescu, Mirela, *Icoana, chipul sacrului*, Editura Platytera, București, 2010;
- Iuliana, monahia, *Truda iconarului*, Editura Sofia, București, 2001;
- Krug, monah Grigorie, *Cugetările unui iconograf despre sensul și menirea icoanelor*, Editura Sofia, București, 2002;
- Mondzain, Marie-Jose, *Imagine, icoană, iconomie. Sursele bizantine ale imaginarului contemporan*, Editura Sofia, București, 2009;
- Ozolin, Nikolai, *Chipul lui Dumnezeu, chipul omului. Studii de iconologie și arhitectură bisericească*, Editura Anastasia, București, 1998, p. 170;
- Ozolin, Nikolai, *Iconografia ortodoxă a Cincizecimii*, Editura Patmos, Cluj Napoca, 2002;
- Palade, Mihaela, *O posibilă Erminie arhitecturală. Alcătuirea bisericilor din spațiul ortodox*, Editura Sofia, București, 2004;
- Palade, Mihaela, *Iconoclasmul în actualitate. De la "moartea lui Dumnezeu", la moartea artei*, Editura Sofia, București, 2005;
- Quenot, Michel, *Icoana, fereastră spre absolut*, Editura Enciclopedică, București, 1993;
- Quenot, Michel, *De la icoană la ospățul nupțial. Chipul, Cuvântul și Trupul lui Dumnezeu*, Editura Sofia, București, 2007;
- Robu, arhid. Anastasie, *Erminia ca izvor istoric (teză de doctorat)*, Cluj Napoca, 2013;
- Rousseau, Daniel, *Icoana, lumina Feței Tale*, Editura Sofia, București, 2004;
- Schönborn, Cristoph, *Icoana lui Hristos, O introducere teologică*, Editura Anastasia, București, 1996;

Semen, pr. Petre; Chifor, pr. Nicolae, *Icoana, teologie în imagini*, Editura Corson, Iași, 1999;
 Sendler, Egon, *Icoanele bizantine ale Maicii Domnului*, Editura Sofia, București, 2008;
 Ștefănescu, episcop Melchisedec, *Tratat despre cinstirea și închinarea icoanelor și despre icoanele făcătoare de minuni din România ortodoxă*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1890;
 Tarabukin, Nikolai, *Sensul icoanei*, Editura Sofia, București, 2008;
 Uspensky, Leonid, *Teologia icoanei în Biserica Ortodoxă*, Editura Anastasia, București, 1994;
 Uspenski, Leonid; Lossky, Vladimir, *Călăuziri în lumea icoanei*, Editura Sofia, București, 2003;
 Vasilescu, Ene Elena D., *Icoană și iconari în România: cât Bizanț, cât Occident?*, Editura Trinitas, Iași, 2009.

V. Studii și articole:

Alexandrescu, Adrian Matei, *Icoana în iconomia mântuirii. Erminia picturii bizantine și arta creștină eclezială (teză de doctorat)*, în rev. „Studii Teologice”, L (1998), nr. 3-4, p. 11 – 85 (partea I);
 Alexandrescu, Adrian Matei, *Icoana în iconomia mântuirii. Erminia picturii bizantine și arta creștină eclezială (teză de doctorat)*, în rev. „Studii Teologice”, LI (1999), nr. 1-2, p. 3-95 (partea a II-a);
 Grecu, Vasile, *Erminii de pictură bizantină*, în rev. “Candela” (Cernăuți) – colecția din anii IL – LI - LII (1939-1941, și 1942).
 Grecu, Vasile, *Cărți de pictură bisericească bizantină*, în rev. “Candela” (Cernăuți) XLIII (1932), pp. 105-137.
 Necula, pr. prof. dr. Nicolae, *Simbolismul locașului de cult în opera liturgică a Sfântului Simeon, arhiepiscopul Tesalonicului (sec.XV)*, în rev. „Glasul Bisericii”, XLII (1983), nr. 9-12;
 Petroaia, pr. lect. dr. Lucian, *Adevărata icoană a Învierii*, în „Călăuză Ortodoxă”, X (1999), nr. 125-126, p. 12.
 Petroaia, pr. lect. dr. Lucian, *Piatra de altar a episcopului Partenie Clinceni – antimis pe marmură*, în „Călăuză Ortodoxă”, XI (2000), nr. 137, p. 9.
 Petroaia, pr. lect. dr. Lucian, *Meditații la icoana Cincizecimii*, în „Călăuză Ortodoxă”, XI (2000), nr. 138-139, p. 34.
 Petroaia, pr. lect. dr. Lucian, *Icoana, fereastra cerului pe pământ*, în „Călăuză Ortodoxă”, XIV (2003), nr. 172, p. 5.
 Petroaia, pr. lector, dr. Lucian, *Un veșmânt pictural alcătuit din crâmpoșe de taină cerească*, în vol. “Mănăstirea Măxineni. Album monografic”, Editura Arhiepiscopiei Dunării de Jos, Galați, 2018, pp. 180-221.
 Săndulescu Verna, Constantin, *Manualele de iconografie ale vechilor zugravi*, în rev. “Îngerul” (Buzău), IX (1937), nr. 4-5, pp. 173-180;
 Săndulescu Verna, Constantin, *Grigorie Frujinescu, începător al curentului realist în pictura românească*, în rev. “Biserica Ortodoxă Română”, CIX (1992), nr. 4-6, pp. 116-148;
 Stoicescu, Nicolae, *Cum se zugrăveau bisericile în secolul al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în rev. “Mitropolia Olteniei”, XIX (1967), nr. 5-6, pp. 408-429;
 Șchiopu, I, *Tâmpla (catapeteasma) bisericilor ortodoxe*, în rev. “Biserica Ortodoxă Română”, LXXXVI (1968), nr. 11-12.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. O descoperire epocală la Tirighina: Innocens.	prezentare, explicație;	TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
2. Arta protocreștină la Dunărea de Jos.	prezentare, explicație; proiecție de filme documentare	TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
3. Studiu de caz : biserica de la Densuș.	prezentare, explicație; lucrul cu Dicționare de artă și Enciclopedii; proiecție de imagini;	TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
4. Studiu de caz: mănăstirea “Sfinții Trei Ierarhi” din Iași	prezentare, prelegere	

	proiecție filme documentare	TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
5. Planul iconografic al mănăstirilor bucovinene: Sucevița, Moldovița, Humor, Arbore, Probota, Râșca.	prezentare, explicații; descindere pe un șantier de pictură, la o biserică ce se pictează în tehnica „fresco”	TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
6. Studiu de caz: Mănăstirea Măxineni.	prezentare, explicații, lectură din literatura patristică, la temă	TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
7. Studiu de caz: tabloul votiv de la Hurezi.	prezentare, explicații, vizită pe un șantier de pictură – dialog cu un iconar profesionist	TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
8. Studiu de caz: “Maica Domnului cu aripi” de la mănăstirea Govora.	prezentare, explicații, lectură din literatura patristică, la temă	Proiecție de fotografie. TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
9. Studiu de caz: Ieud și Săpânța.	prezentare, explicații, lectură din literatura patristică, la temă	Întocmire de fișe de lectură TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
10. Studiu de caz: manuscrisele de la Dragomirna. . Arta tiparului. Studiu de caz: Liturghierul lui Macarie Ieromonahul.	prezentare, explicații, lectură din literatura patristică, la temă	Întocmire de fișe de lectură TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
11. Orfevrărie și odoare liturgice. Studiu de caz: tezaurul Mănăstirii Neamț.	prezentare, explicații, lectură din literatura patristică, la temă	Întocmire de fișe de lectură TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
12. Monumente reprezentative de arhitectură laică și bisericească, în România sec. XIX-XX. Studiu de caz: Catedrala arhiepiscopală din Galați.	prezentare, explicații, comparație cu celelalte zone artistice ortodoxe;	TIMP AFECTAT: 1 ORĂ
Bibliografie: - titlurile indicate mai sus, la curs; <i>Albume de artă;</i> <i>Colecții de foto și artă;</i> <i>Filme documentare.</i>		

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

<ul style="list-style-type: none"> • Prezentul conținut al disciplinei „Erminie bizantină” este elaborat conform Programei analitice aprobate aprobate prin Hotărârea nr. 3134 /2015 a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și în consonanță cu ceea ce se predă – la această disciplină – la celelalte Facultăți de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română • Absolvenții vor putea: a. să înțeleagă sensul spiritual al culturii universale; b. să identifice etapele culturii umanității, cât și stilurile artelor, în dezvoltarea lor cronologică în istorie; c. identifice și să integreze cultura și arta creștină ortodoxă românească, în arta sacră universală ; d. Să cunoască operele reprezentative de artă bisericească românească
--

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	a. Științifice: Gradul de însușire și corectitudinea cunoștințelor; Asimilarea și utilizarea limbajului de specialitate	Verificare	65 %

	b. Atitudinale: Modul de implicare la curs, interesul pentru studiu, practica liturgică.		
10.5 Seminar/laborator	Implicarea activă în procesul de seminarizare	Referat; Fișe tematice.	35 %
	Capacitatea de a opera cu noțiunile / definițiile doctrinare / datele științifice dobândite la curs.		
10.6 Standard minim de performanță:			
<ul style="list-style-type: none"> • Cunoașterea elementelor de teorie pentru aplicarea acestora în activitatea ulterioară. • Participarea la 8 cursuri și 8 seminarii. 			